

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2023. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.9.19>

УДК 336.71

I. В. Краснова,

*д. е. н. професор, професор, заступник завідувача кафедри
банківської справи та страхування, Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4507-6629>

I. Ю. Громницька,

*PhD кафедри банківської справи та страхування, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2022-6491>

СТРУКТУРНА ПОЗИЦІЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ЦИКЛІЧНИХ УМОВАХ

I. Krasnova,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor, Deputy Head of the Department of
Banking and Insurance, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

I. Hromnytska,

*PhD Student of the Department of Banking and Insurance, Kyiv National Economic
University named after Vadym Hetman*

STRUCTURAL LIQUIDITY POSITION OF THE BANKING SYSTEM IN CYCLICAL CONDITIONS

Метою даного дослідження є виявлення індикаторів ідентифікації та процесу розгортання кризи ліквідності. Узагальнено наукові підходи до визначення сутності поняття «ліквідність комерційного банку» та суміжних з ним понять, розмежовано ієрархічні рівні ліквідності економіки, сформовано авторське розуміння поняття «ліквідність банківської системи» в цілому як якісно нового рівня економічних відносин. Зокрема під ліквідністю банківської системи (banking system liquidity) запропоновано розуміти динамічну спроможність банківської системи забезпечувати можливість своєчасної та повної реалізації функцій фінансового посередництва у масштабах національної економіки. Сформовано авторське розуміння поняття та видів «структурної позиції» ліквідності банківської системи. Позитивна величина структурної ліквідної позиції називається структурним профіцитом ліквідності, а негативна величина - структурним дефіцитом ліквідності.

Дослідження спрямоване на: здійснення аналізу ліквідності банківської системи України та визначення її структурної позиції; встановлення причин виникнення дефіциту чи профіциту структурної позиції ліквідності банківської системи; визначення діючих каналів трансмісії вільної ліквідності банківської системи. Для дослідження використано дані по банківській системі України, що характеризують стан ліквідності та фактори, що на неї впливають. Дані було перевірено на стаціонарність, автокореляцію, мультиколінеарність та гетероскедастичність. За результатами тесту Грейнджера побудовано причинно-наслідкові зв'язки вільної ліквідності банківської системи з банківськими та макроекономічними показниками, виявлено котрі показники мають найбільший вплив на ліквідність і на котрі впливає вона.

Ліквідність є системною концепцією, а порушення доступу до неї є центральним елементом виникнення або посилення системних фінансових криз. Отже, результати дослідження будуть корисними для макропруденційного

регулювання ліквідності банківської системи та швидкого реагування на створення спіралей ліквідності в банківській системі в умовах кредитних циклів.

The purpose of this research is to identify indicators of identification and the process of unfolding the liquidity crisis. Scientific approaches to defining the essence of the concept of "liquidity of a commercial bank" and concepts related to it are summarized, hierarchical levels of liquidity of the economy are delimited, the author's understanding of the concept of "liquidity of the banking system" as a qualitatively new level of economic relations is formed. In particular, banking system liquidity is proposed to mean the dynamic ability of the banking system to ensure the timely and full implementation of financial intermediation functions on the scale of the national economy. The author's understanding of the concept and types of "structural position" of liquidity of the banking system was formed. A positive value of a structural liquid position is called a structural liquidity surplus, and a negative value is called a structural liquidity deficit.

The research is aimed at: conducting an analysis of the liquidity of the banking system of Ukraine and determining its structural position; establishing the causes of the deficit or surplus of the structural liquidity position of the banking system; determination of active channels of transmission of free liquidity of the banking system. The research was built by the Data on the banking system of Ukraine, which characterize the state of liquidity and factors affecting it. Data were tested for stationarity, autocorrelation, multicollinearity, and heteroskedasticity. Based on the results of the Granger causality test, cause-and-effect relationships of the free liquidity of the banking system with banking and macroeconomic indicators were constructed, which indicators have the greatest impact on liquidity, and which are affected by it.

Liquidity is a systemic concept, and disruption of access to it is central to the emergence or intensification of systemic financial crises. Therefore, the results of the research will be useful for macroprudential regulation of the liquidity of the banking

system and quick response to the creation of liquidity spirals in the banking system in terms of credit cycles.

Ключові слова: *ліквідність банківської системи, структурна позиція ліквідності, структурний профіцит ліквідності, структурний дефіцит ліквідності, монетарна політика, ОВДП, рефінансування, депозитні сертифікати.*

Keywords: *liquidity of the banking system, structural liquidity position, structural liquidity surplus, structural liquidity deficit, monetary policy, government debt securities, refinancing, certificates of deposit.*

Постановка проблеми. Ефективне управління ліквідністю є на сьогодні одним з найбільш актуальних завдань з погляду забезпечення стабільності банківської системи, оскільки ліквідність це не тільки здатність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, а ще і його репутація та можливість отримувати кредити у центральному банку. Проте, банк наражається на ризик втрати грошей, спровокувавши, тим самим, «ланцюгову реакцію», що може в цілому погіршити рівень ліквідності банківського сектору та вдарити по фінансовій стабільності. Прогнозувати, коли та в якому масштабі виникне проблема ліквідності дуже складно через невизначеність, що притаманна управлінню ліквідністю. А при виникненні нестачі, можна тільки вживати заходи на основі заздалегідь створених резервів, особливої структури активів і пасивів або напрацьованих операцій.

Ситуація з управління ліквідністю також ускладнена воєнним станом в Україні та кризовими явищами в економіці країни. Сьогодні більш гостро постає питання пошуку інструментів приборкання інфляційного навантаження на населення та забезпечення «здорової» ліквідності банківської системи, що

забезпечує можливість виконувати зобов'язання банків, але не створює тиску на курс гривні, посилення інфляції та невизначеність на банківському ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світова економічна криза сприяла активізації розгляду питань циклічного розвитку та управління ліквідністю банківської системи за умов циклічності. Фундаментальні основи виявлення циклів закладені в наукових працях У. Аллена, М. Бордо, К.Боріо, Ч. Гудхарт, Е. Деміргук-Кунта, Ч. Кіндлбергер, Х. Мінські та ін. Дослідженню питань, пов'язаних з управлінням банківською ліквідністю, присвячено наукові праці таких вчених, як У.Біндсеїл, А.В. Буздалін, С. Грея. Дж. Кейнс, Р.Л. Міллер, К. Нікулаоу, Д.Д. Сінкі, Й. Чрістенсен та ін. Серед вітчизняних науковців виділимо праці Г.М. Азаренкової, О.І. Барановського, О.Д. Вовчак, О.В. Дзюблюка, Ж.М. Довгань, В.В.Зимовця, В.В. Корнеєва, Л.В. Кузнецової, Л.О. Примостки, В.В. Лавренюка, Т.Є. Унковської, Н.Р.Швець та інших. Проте переважна більшість праць зосереджена на рівні окремого банку, що не дозволяє комплексно дослідити особливості ліквідності банківської системи загалом особливо з урахуванням циклічності.

Методологія. Для дослідження ліквідності банківської системи (ЛБС) використано методи індукції (для виявлення впливу ЛБС на ринки та економіку в цілому) та дедукції (з метою пізнання виникнення спіралей ліквідності та їх впливу на банківський сектор та економіку в цілому). Для дослідження використано дані по банківській системі України, що характеризують стан ліквідності та фактори, що на неї впливають. Аналіз здійснено за проведеними замірами 21 показника, які характеризують, на думку авторів, трансмісійні канали передачі ліквідності в реальну економіку. Дані було перевірено на стаціонарність, автокореляцію, мультиколінеарність та гетероскедастичність. Здійснено кореляційний аналіз та пройдено тест Грейнджера, що дали змогу виявити вагомість впливу показників на структурну позицію ліквідності. За даними аналізу за показниками, що мають вплив більше 95% (за тестом Грейнджера оптимальне

значення) розроблено регресійну модель, що б виявити спалахи кризи через ЛБС та спрогнозувати їх в майбутньому через значення показників.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. До світової фінансової кризи надлишкову ліквідність банкіри вважали позитивним явищем, а її нестача свідчила про ризикову діяльність та втрату довіри по банку. Проте, наявність надлишку ліквідності відображає неспроможність банку ефективно розпоряджатися наявними вільними ресурсами, призводить до збитків та поступового проїдання капіталу. Дієвість інструментів монетарної політики знижується через появу надлишкової ліквідності банківської системи. До того ж, надлишкова ліквідність створює інфляційний навіс в економіці. Це пов'язано з тим, що інфляція є монетарним явищем, а тому без відповідного економічного зростання, середньо- і довгострокове розширення пропозиції грошей чинить тиск на ціни у напрямі їх підвищення.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи активи банків з погляду ліквідності, варто зауважити, що для забезпечення високої ліквідності банку необхідно переважання першокласних ліквідних активів, але при цьому дохідність буде меншою. Можна зробити висновок, що банки постійно знаходяться на роздоріжжі вибору максимізації дохідності установи та підтримання достатнього рівня ліквідності. Вплив динаміки депозитів на вільну ліквідність банківської системи в Україні має досить суттєве значення, адже більша частина зобов'язань вітчизняних банків є короткостроковими (станом на 2й квартал 2023 року: депозити до запитання – 65,3%. депозити до одного року – 28,5%), що ускладнює як планування банками ліквідності, так і виконання відповідних нормативів, а високий рівень доларизації депозитів (34,7%) підвищує валютні ризики банків.

Однією із перших згадок терміну “ліквідність” є його розуміння як швидкість текучості грошей в Іліаді Гомера (лат. Liquidus – рідкий) та характеризує легкість обертання, можливість реалізації, швидкість продажу, тобто перетікання матеріальних цінностей у живі гроші.

Під ліквідністю банківської системи (ЛБС) розуміємо спроможність банківської системи в динаміці забезпечувати своєчасне виконання зобов'язань перед вкладниками, кредиторами та акціонерами інших банківських установ, можливість залучати в необхідному обсязі вільні кошти юридичних і фізичних осіб, надавати кредити та інвестувати у розвиток економіки країни. ЛБС представляє сукупність наявних ліквідних коштів, що використовуються для обслуговування розрахунково-платіжних відносини в економіці країни, в тому числі можливість надавати нові кредити. ЛБС формується під впливом ліквідності суб'єктів - комерційних банків, центрального банку і держави.

Ліквідність банківської системи досліджується за станом кореспондентських рахунків банків у центральному банку. Основними її структурними складовими є кошти сформованих банками обов'язкових резервних вимог, що зберігаються на кореспондентських рахунках банків у центральному банку, та вільна ліквідність (кошти на коррахунках банків, які перевищують необхідний обсяг коштів обов'язкових резервних вимог (вільні резерви) (рис. 1):

Рис. 1. Складові ліквідності банківської системи

Вільна/недостатня ліквідність розраховується як різниця між обсягами коштів на коррахунках банків у ЦБ і необхідною сумою обов'язкових резервів. Позитивне значення цього показника свідчить про наявність вільної ліквідності (профіциту) в банківській системі, від'ємне значення показника – про недостатню ліквідність (дефіцит) у банківської системи країни.

За другим підходом ліквідність банківської системи визначається за складовими балансу центрального банку і базується на операціях з регулювання ЛБС (визначається за активами). За цим підходом ліквідність банківської системи

тракується як процес, здатність та можливість перетворення активу на засоби, за допомогою яких можна буде виконати зобов'язання .

Структурна позиція ліквідності банківського сектора - це чиста позиція по рахунках надання і абсорбування ліквідності банківського сектору в балансі центрального банку (що визначається за активами) за вирахуванням надлишкових резервів кредитних організацій.

Позитивна величина структурної ліквідної позиції називається структурним профіцитом ліквідності, а негативна величина - структурним дефіцитом ліквідності [1].

Основними факторами впливу на ліквідність є автономні фактори (готівка в обігу, залишки на рахунках уряду в ЦБ, операції ЦБ на внутрішньому ринку (крім операцій, спрямованих на регулювання ліквідності банківського сектора), отримані кредити міжнародних організацій, обсяги обов'язкових резервів банківських установ внаслідок зміни їх зобов'язань), але не можна зменшувати вплив макро факторів, до яких відносять: зовнішній та внутрішній борг країни, рівень інвестицій, динаміка кредиторської та дебіторської заборгованості, законодавчо-нормативна база захисту кредиторів.

Структурна ліквідна позиція банківської системи України (рис. 2) оцінюється нами як стан профіциту протягом 2015-2023 рр. Серед причин переходу до структурного профіциту ліквідності ключова роль належить монетизації бюджетного дефіциту, шляхом розміщення державних цінних паперів серед комерційних банків (КБ). Тим самим сформувалася класична «пастка ліквідності» при короткостроковій штучній ліквідності за рахунок ОВДП та ДС. Тим самим, наявний профіцит ліквідності не спрямований на поновлення кредитування економіки, а на фінансування державного бюджету. Тим самим, за мінусом ОВДП та ДС, Україна фактично має дефіцит ЛБС (рис.1).

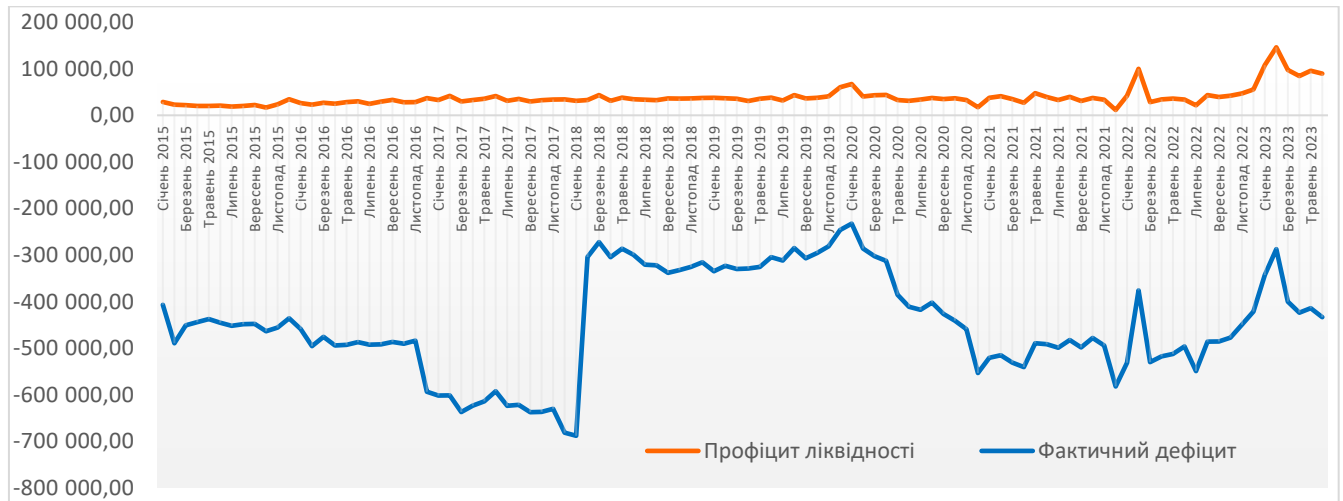

Рис. 2. Структурна позиція ліквідності банківської системи України за 2015-2023 рр., млн грн.

Джерело: побудовано авторами за даними офіційного сайту НБУ [9]

Аналіз ліквідності в розрізі активів із строком погашення до 30 днів та до 1-го року доводить, що вітчизняні банки мають значний запас ліквідних коштів. Однак, вважаємо, що надлишок ліквідності в банківській системі створює певні ризики: послаблення трансмісійного механізму грошово-кредитної політики; зниження стимулів адекватного управління банкуівською ліквідністю; ризик створення кредитних «бульбашок»; ризик дестабілізації валютного ринку і підвищення інфляції; зростання чистих процентних витрат центрального банку.

Структурний дефіцит ліквідності з 2016 року корелює з динамікою грошової бази (рис. 3), що дозволяє зробити припущення, що фактична ЛБС України не спроможна покрити депозити. Одночасно її «наповнювачі» (ОВДП та ДС) є штучними в короткостроковому періоді і в майбутньому не захистять банки від банківської паніки, що зазвичай росте в геометричній прогресії та швидко охоплює банківську систему. Відповідно банки не зможуть швидко впоратися з відтоком депозитів, маючи дефіцитну ліквідність і це призведе до значних втрат банками та закручування витратної спіралі ліквідності.

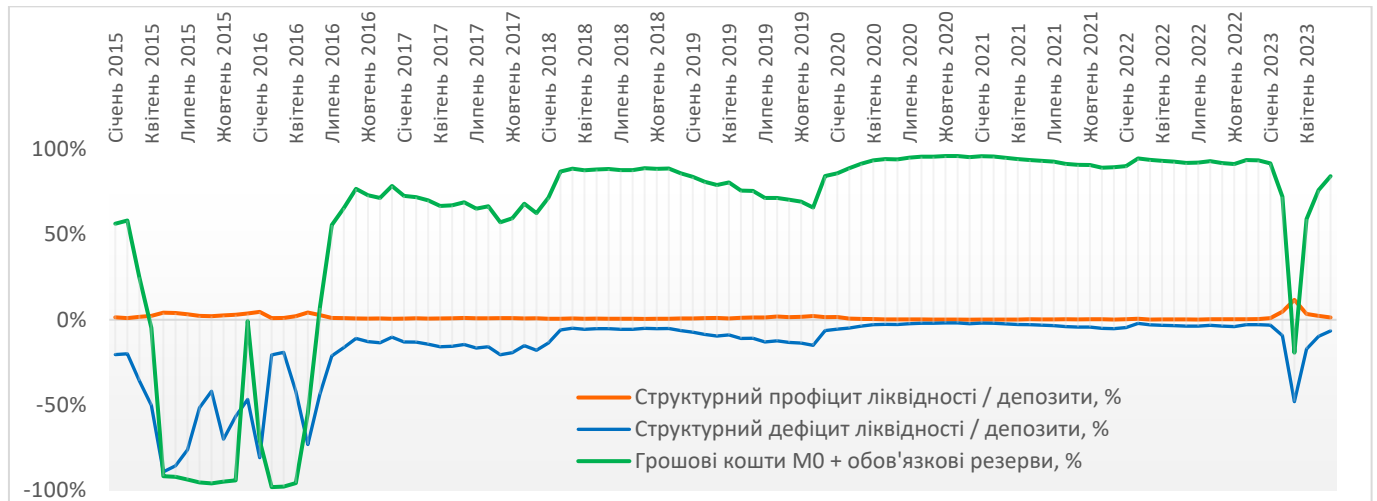

Рис.3. Динаміка профіциту/дефіциту ліквідності, готівкових коштів та обов'язкових резервів, %

Джерело: побудовано авторами за даними офіційного сайту НБУ [9]

Зростання процентних ставок відбувається нерівномірно, що формує розрив у ставках за депозитами та кредитами та породжує маржеву спіраль. Також банки змушені формувати більші резерви через низьку якість попередньо створених кредитних портфелів та за рахунок списання безнадійної заборгованості. Тим самим закручується витратна спіраль. Якщо не вплинути на дану ситуацію, то в банківській системі створюється ситуація бі-спіральності – одночасного закручування та переплетення двох спіралей, що приводять до зростання неплатоспроможності банків швидкими темпами (навіть, якщо до цього моменту вони були успішними та мали великі запаси ліквідності). Фактично, якщо не буде здійснено «пожежних» заходів, то з'являються масштабні діри ліквідності, котрі мають ефект зараження.

НБУ на постійній основі проводить заходи вилучення надлишкової ліквідності банків. Дане питання постало гостро після повномасштабного вторгнення росії в Україну, коли НБУ був змушений в кризових умовах швидко приймати рішення, тримати курс гривні, інфляцію та навіс ліквідності. Загалом, НБУ здійснив низку «пожежних» заходів задля вилучення надлишків ліквідності

– збільшення облікової ставки та норми обов'язкового резерву, закриття валютного ринку, купівлю валюти в банків задля поповнення золотовалютного резерву. Також були вжиті заходи утримання ліквідності в лютому-березні 2022 року - обмеження зняття готівки населенням (утримання ліквідності та зменшення інфляції), закриття кредитних лімітів банками для населення і тд.

З метою регулювання ліквідності банків в умовах воєнного стану та кризових явищ НБУ застосовав такі методи:

- 1) операції з рефінансування (постійно діюча лінія рефінансування для надання банкам кредитів овернайт, кредити рефінансування);
- 2) операції репо (операції прямого репо, операції зворотного репо);
- 3) операції з власними борговими зобов'язаннями (депозитні сертифікати овернайт та строком до 90 днів);
- 4) операції з державними облігаціями.

В 2019 році структурний дефіцит ЛБС складав 6 млрд. грн, що свідчить про неспроможність банківської системи впливати на панічні настрої, покращувати якість активів та створювати інноваційні продукти одночасно.

На разі, мобілізаційні операції не спроможні в повному обсязі відновити ЛБС, а структурний дефіцит створює тиск на валютний курс. Проводячи політику інфляційного таргетування, нажаль, не має єдності фіскальної та грошово-кредитної політики і перетікання ліквідності відбувається на валютний ринок та впливає на рівень інфляції.

Протягом 2014-2023 рр. у фінансовій системі країни в цілому та банківській зокрема, відбувалися процеси «виснаження». Факторами, що безпосередньо відображають виснаження ліквідності банківської системи є грошова маса та сукупна фіктивна ліквідність, що складається з ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ, створюючи видимість банківської ліквідності в країні.

Вплив ЛБС на перебіг економічних процесів у країні передається певними каналами, які в сукупності формують структуру передавального механізму

ліквідності. В економічній літературі немає спільної думки щодо кількості та класифікації каналів впливу. Центральний банк кожної країни визначає окремо на що впливає ліквідність з урахуванням національних особливостей.

Під трансмісійним механізмом ліквідності банківської системи (Liquidity transmission mechanism) розуміємо процес передачі змін стану ДБС на міжбанківський, валютний, грошовий ринки і на ринок капіталів, макроекономіку (рис.4) та у подальшому – на макроекономічні змінні на основі використання певних каналів і зв'язків прямої та зворотної дії.

Основними каналами трансмісійного механізму визнано канали: обмінного курсу (валютний), процентний (міжбанківський), фондових індексів (капітальний), інфляційний (макроекономічний) та монетарний (грошовий). Загальна реакція економіки на ЛБС є результатом сумарної дії всіх каналів.

Рис.4. Трансмісійний механізм ліквідності банківської системи

Джерело: розроблено автором

В кожній країні економічна ситуація є індивідуальною, тому не завжди канали трансмісії діють однаковою мірою. Для виявлення причинно-наслідкового зв'язку між аналізованими змінними використовуємо тест Грейнджера на причинність. В основі тесту Грейнджера покладено нульову гіпотезу про те, що «А не впливає на Б», на основі F-статистики Фішера спростовують або приймають дане твердження. Для прийняття альтернативної гіпотези на 5-відсотковому рівні значення необхідно, щоб р-значення для відповідної пари показників було в межах до 0,05. Гіпотеза для кожної змінної була відторгнута, що є ознакою причинності за Грейнджером з мірою впливу «причини – наслідку» зазначену у відсотках. Для перевірки достовірності порівнювалися змінні фактори з вільною ліквідністю банківської системи України.

За результатами емпіричних досліджень, була визначена найбільш сильна екзогенність за окремими параметрами, а усі інші не враховувалися для подальшого аналізу. Тестування на казуальність досліджуваних показників із урахуванням можливих часових зсувів підтвердило наявність причинно-наслідкових зв'язків між окремими досліджуваними показниками, оскільки значення Prob перевищує рівень у розмірі 0,05% по відповідних парах показників. Декомпозиція забезпечує визначення відносної важливості кожного із потрясінь як джерела варіацій впливу на ліквідність банківської системи.

За допомогою тесту Грейнджера було виявлено вплив вільної ліквідності на різні банківські сектори та на макроекономіку. Загальна картина відображена на рис. 5.

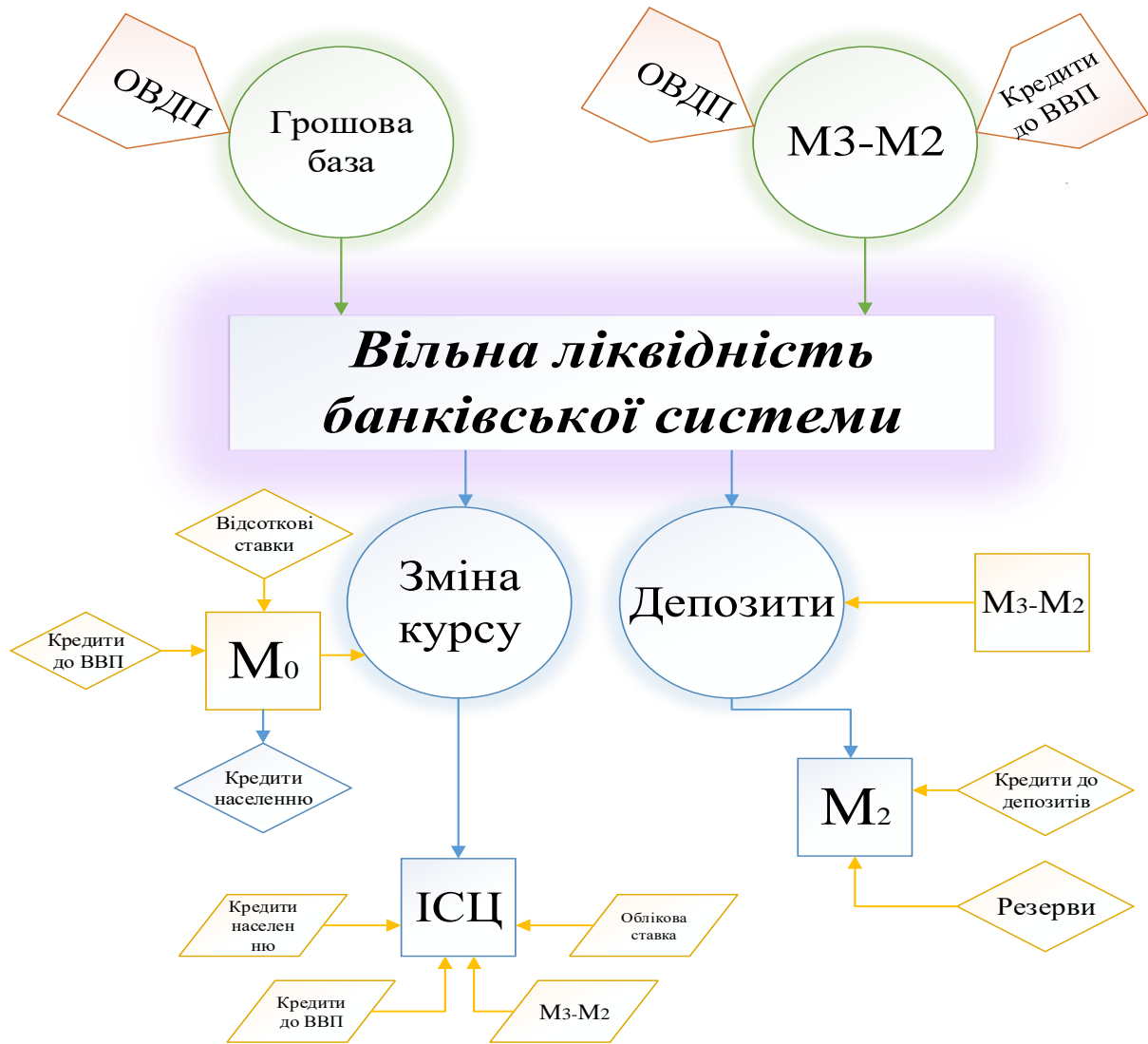

Рис.5. Причинно-наслідкові взаємозв'язки вільної ліквідності банківської системи з банківськими та макроекономічними показниками

Джерело: розроблено автором

Отже, спостерігаємо «пастку ліквідності», що утворюється через вплив на вільну ліквідність Уряду за допомогою ОВДП як прямо, так і опосередковано. В свою чергу, НБУ здійснює оперативне, короткострокове регулювання структурної позиції ліквідності через операції з депозитними сертифікатами, останнім часом набули розвитку мобілізаційні операції. Процентна політика центрального банку є взаємозалежним чинником з вільною ліквідністю банківської системи тому, що як структурна позиція ліквідності впливає на відсоткові ставки, так і навпаки. Отже,

центральний банк через зміну відсоткової ставки та депозитні сертифікати впливає на вільну ліквідність банківської системи.

Доходимо висновку, що належним чином канали трансмісії не працюють, трансмісія відбувається переважно через валютний ринок та очікування населення (рис.6).

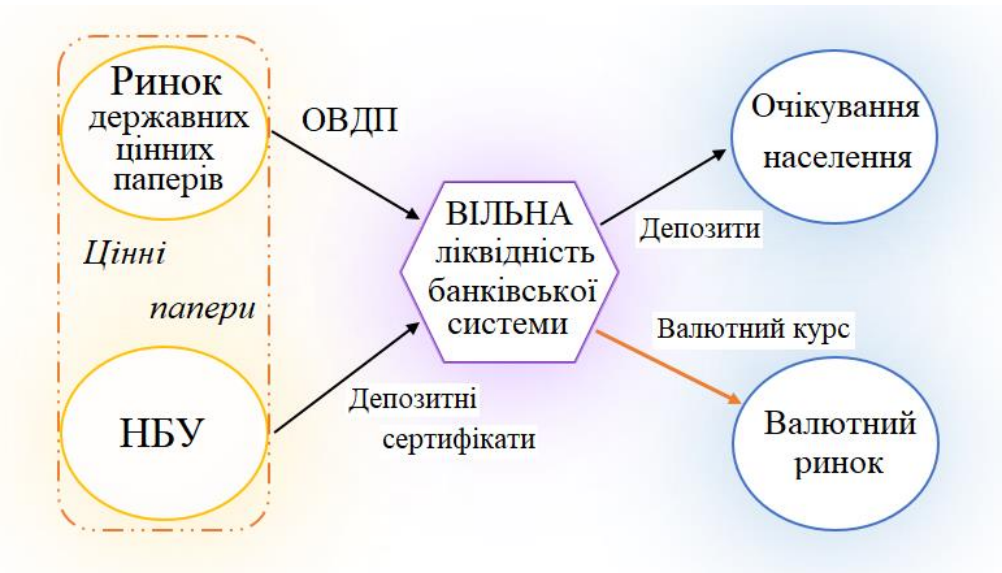

Рис.6. Трансмісійний механізм вільної ліквідності банківської системи України

Джерело: розроблено автором

Сьогодні, вільна ліквідність банківської системи створює прямий тиск на валютний ринок, що проявляється в зміні валютного курсу гривні. Якщо НБУ не відреагує на профіцит ліквідності, то її надлишок спрямовується на валютний ринок і це в умовах воєнного стану, відсутності реальних позичальників, створюватиме додатковий негативний тиск на рівень інфляції.

Висновки. Під ліквідністю банківської системи розуміємо динамічну спроможність банківської системи забезпечити своєчасне виконання всіх зобов'язань перед вкладниками, кредиторами та акціонерами банківських установ, можливість залучати в необхідному обсязі вільні кошти юридичних і фізичних

осіб, надавати кредити та інвестувати у розвиток економіки країни. Отже, ліквідність банківської системи є складним та динамічним явищем.

Визначено поняття структурної позиції ліквідності, котра проявляється у формі дефіциту та профіциту та оцінюється за двома підходами: на основі співвідношення попиту та пропозиції через їх автономні фактори; за складовими балансу центрального банку і базується на операціях з регулювання ЛБС. Відповідно, позитивна величина структурної ліквідної позиції називається структурним профіцитом ліквідності, а негативна величина - структурним дефіцитом ліквідності.

За зростанням цих позицій починають утворюватися спіралі ліквідності (збільшується навіс ліквідності чи її нестача, а моделі поведінки комерційних банків є схожими, тому відбувається закручування спіралей). Кожна спіраль має точку спалаху – «шок», котрий є першопочатком кризи. За не врегулювання кризової ситуації центральним банком відбувається поглиблення кризи та поява чорних дір ліквідності.

Загальними тенденціями щодо ЛБС України є наступне: протягом останніх 3-х років наявний структурний профіцит ліквідності, але фактично він є фіктивним тому, що створений в основному за рахунок ОВДП, тож Україна має фактичний дефіцит ЛБС; надлишок вільної ліквідності за не врегулювання НБУ в основному комерційні банки направляють на валютний ринок, що призводить до стрімких коливань курсу, росту інфляції в країні; в основному саме Уряд та НБУ впливають на позицію вільної ліквідності через ОВДП та депозитні сертифікати; з 5-ти трансмісійних каналів діють лише 4-ри (ринок державних цінних паперів, НБУ, валютний ринок та очікування населення), їх головною особливістю є те, що ринок цінних паперів впливає на вільну ліквідність, а не вона на нього, тобто створено «пастку ліквідності».

Отже, виявлено, що ринки, які є динамічними у звичайні часи, можуть швидко «зависати», оскільки умови погіршуються, і джерела фінансування, що

здавалися стабільними, можуть різко стати недоступними. Будь-яка політика, що стосується захисту від ризику ліквідності, повинна бути якомога міцнішою щодо таких «раптових зупинок» та різнитися за типами інвесторів.

Ліквідність є системною концепцією, а порушення доступу до неї є центральним елементом виникнення або посилення системних фінансових криз. Отже, макропруденційній політиці слід розглянути як вирішити цей ризик: як зменшити ймовірність кризи ліквідності та як зменшити її наслідки. Макропруденційний інструмент ліквідності буде цілеспрямовано орієнтуватися на загальносистемну ціль. Тож, запропоновано ввести макропруденційний буфер ліквідності, як норматив, що регулюватиме вільну ліквідність комерційних банків та створить додатковий захист від кризових явищ.

Література

1. Краснова І. В., Громницька І. Ю. Процес розгортання кризи ліквідності банківської системи в циклічних умовах *БІЗНЕС ІНФОРМ* №52018. с. 343 - 350. [Електронний ресурс]. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-5_0-pages-343_350.pdf
2. ESRB (2014), “The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector”.
3. Hardy, D C and P Hochreiter (2014), “A simple macroprudential liquidity buffer,” *IMF Working paper WP/14/235*.
4. Perotti, Enrico, and Javier Suarez, (2009), “Liquidity Risk Charges as a Macroprudential Tool,” *CEPR Policy Insight* No. 40.
5. Milne, Alistair, (2010), “Using ‘Cap and Trade’ to Contain Systemic Financial Risk,” *Social Science Research Network Working Paper*, available at <http://ssrn.com/abstract=1723721>
6. ESRB (2014), “The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector.”

7. Л.О. Примостка, (2012), *Фінансовий менеджмент у банку: Підручник*/Л.О. Примостка. – 3-тє вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ. 233 с.
8. І.Ю. Громницька Економічний взаємозв'язок понять «ризик», «шок», «загроза», *Ефективна економіка*, (2017), № 11. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5905>
9. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/en/statistic/macro-indicators#1>
10. I. Krasnova, I. Hromnytska, A. Nikitin, S. Khodakevich, V. Shevaldina, (2023) MONETARY ANTI-CRISIS MEASURES IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW IN UKRAINE, «ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ», Том 4 (51). [Електронний ресурс]. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4100/3896>

References

1. Krasnova, I.V. and Hromnyts'ka, I.Yu. (2018), “The process of unfolding the liquidity crisis of the banking system in cyclical conditions”, *Biznes Inform*, vol. 5, pp. 343-350, available at: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-5_0-pages-343_350.pdf (Accessed 25 Aug 2023).
2. ESRB (2014), “The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector”.
3. Hardy, D.C. and Hochreiter, P. (2014), “A simple macroprudential liquidity buffer”, *IMF Working paper WP/14/235*.
4. Perotti, E. and Suarez, J. (2009), “Liquidity Risk Charges as a Macroprudential Tool”. *CEPR Policy Insight*, vol. 40.
5. Milne, A. (2010), “Using ‘Cap and Trade’ to Contain Systemic Financial Risk”, *Social Science Research Network Working Paper*, available at <http://ssrn.com/abstract=1723721> (Accessed 25 Aug 2023).

6. ESRB (2014), “The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector.”
7. Prymostka, L.O. (2012), Finansovyj menedzhment u banku [Financial management in the bank], KNEU, Kyiv, Ukraine.
8. Hromnyts'ka I.Yu. (2017), “Economic satisfaction and interruption constitute "risk", "shock", "threat”, Efektyvna ekonomika, vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5905> (Accessed 25 Aug 2023).
9. National Bank of Ukraine (2023), available at: <https://bank.gov.ua/en/statistic/macro-indicators#1> (Accessed 25 Aug 2023).
10. Krasnova, I. Hromnytska, I. Nikitin, A. Khodakevich, S. and Shevaldina, V. (2023), “Monetary anti-crisis measures in the conditions of martial law in Ukraine”, Finansovo-kredytna diial'nist': problemy teorii ta praktyky, vol. 4 (51), available at: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4100/3896> (Accessed 25 Aug 2023).

Стаття надійшла до редакції 11.09.2023 р.